

درس هشتم (سپیده دم تمدن ایرانی)

- ۱- **حدود جغرافیایی فلات ایران را بنویسید؟** این فلات از شمال به دریای طبرستان (مازندران) و دریاچه اورال - از غرب به جلگه بین النهرین - از جنوب به خلیج فارس، دریای مکران (عمان) و اقیانوس هند و از شرق به جلگه سند محدود می شود.
- ۲- **شرایط آب و هوایی فلات ایران را توضیح دهید؟** کوهها و رشته کوههای بزرگ و کوچکی، این فلات را در بر گرفته و در دامنه و میان آنها، دشت ها و جلگه هایی با آب و هوایی متفاوت بوجود آمده است. نواحی کوهپایه ای و سرزمین های پست ایران بر اساس میزان بارندگی و رطوبت آنها، از گذشته های بسیار دور محیط مناسبی برای زندگی انسان ها و برپایی سکونتگاههای روستایی و شهری بوده اند.
- ۳- **موقعیت جغرافیایی فلات ایران چه تأثیری بر تاریخ و تمدن آن داشته است؟** ایران به واسطه موقعیت جغرافیایی خاص خود در جنوب غربی آسیا، پل ارتباطی میان شرق و غرب جهان باستان محسوب می شد. در عصر باستان مهم ترین راههای زمینی و دریایی که تمدن ها و کشورهای بزرگ را به یکدیگر متصل می کردند از ایران می گذشتند و خلیج فارس و دریای مکران نقش مهمی در برقراری ارتباط تجاری، سیاسی، نظامی و فرهنگی میان سرزمین های دور و نزدیک جهان آنروز داشتند. چنین موقعیت جغرافیایی، ایران را به کانون مبادلات فرهنگی، هنری و اقتصادی در جهان باستان تبدیل کرده و موجب شده بود که ایرانیان نقش فعال و مؤثری در انتشار و گسترش فرهنگ و تمدن به عهده گیرند. از سوی دیگر کشور ما بخاطر موقعیت جغرافیایی خود پیپای در معرض مهاجرت ها و هجوم اقوام مختلف و حمله های نظامی حکومت های خارجی قرار داشت. این مهاجرت ها و هجوم ها تأثیر فوق العاده ای بر جنبه های گوناگون زندگی سیاسی، اجتماعی، فکری، فرهنگی و اقتصادی ایرانیان در طول تاریخ گذاشته است.
- ۴- **بعضی از پژوهشگران احتمال داده اند که گروههای انسانی از کدام مناطق به سوی ایران مهاجرت کرده اند؟** احتمال داده اند که در دوران پارینه سنگی گروههای انسانی از آفریقا، آسیای مرکزی، قفقاز و شبه قاره هند به سوی سرزمین ما مهاجرت کرده اند.
- ۵- **کهن ترین نشانه و آثار حضور انسان در ایران مربوط به کدام منطقه و چه زمانی است؟** مربوط به بستر کشف رود در نزدیکی مشهد در خراسان رضوی است. قدمت ابزارهای سنگی یافت شده در این مکان را حدود یک میلیون سال تخمین زده اند.
- ۶- **کاوش های باستان شناسی اخیر در محوطه باستانی چغاگلان شهرستان مهران، چه نتایج تاریخی در بر داشته است؟** نشان داده است که ساکنان نواحی کوهپایه ای زاگرس جزو نخستین مردمانی در جهان بوده اند که حدود ۱۲ هزار سال پیش شروع به کشت گیاهانی مانند جو و گندم و اهلی نمودن جانورانی مثل بز و گوسفند کردند.
- ۷- **کشت محصول توسط ساکنان نواحی کوهپایه ای زاگرس چه تحول تاریخی را نشان می دهد؟** این اقدام به منزله ورود انسان از دوره شکار و گردآوری خوراک به دوره یکجانشینی و تولید خوراک در فلات ایران محسوب می شود. با روی آوردن گروههایی از مردم به کشاورزی و دامداری، به تدریج سکونتگاهها و روستاهایی نخست در غرب و سپس در دیگر مناطق ایران پدید آمد.
- ۸- **پس از یکجانشینی انسان در کوهپایه های زاگرس، چه تغییراتی در زندگی مردم آنجا ایجاد شد؟** ساکنان این سکونتگاهها با گسترش و پیشرفت مهارت های ابزار سازی شان، علاوه بر آنکه فعالیت های کشاورزی و دامداری خود را

گسترش بخشیدند، در زمینه صنایع و هنرهای گوناگونی مانند سفالگری، فلزکاری، بافندگی، خانه سازی نیز به پیشرفت ها و موفقیت های چشمگیری دست یافتند.

۹- سیر پیدایش و تحول صنعت سفالگری در ایران را توضیح دهید؟ مردم ایران از حدود ۸ هزار سال پیش در ساختن

ظروف و ابزارهای سفالی پیشرفت کردند، اما با اختراع چرخ سفال در ۶ هزار سال پیش، دگرگونی بزرگی در ساخت ظروف سفالی بوجود آمد. ظروف سفالی ساده و نقش دار متنوعی از سکونت گاههای باستانی ایران بدست آمده است.

۱۰- یافته های باستان شناسی در مورد صنعت فلزکاری در ایران باستان چه چیزی را نشان می دهد؟ نشان می

دهد که مردم ایران از حدود ۸ هزار سال پیش با چکش کاری بر روی رگه های طبیعی مس، برخی ابزارها بویژه زبورآلات مسی می ساختند.

۱۱- بقایای کوره های ذوب و قالب گیری مس در چه نقاطی از ایران یافت شده است؟ در برخی از سکونتگاههای کهن

مانند شهداد، تل ابلیس و تپه یحیی در استان کرمان و تپه زاغه در قزوین یافت شده است.

۱۲- بقایای کوره های ذوب و قالب گیری فلز مس نشانگر چیست؟ بیانگر آنست که در حدود ۵ تا ۷ هزار سال پیش،

ساکنان این سکونت گاهها به فنون ذوب و قالب گیری مس دست یافته بودند.

۱۳- ایرانیان بجز مس، با کدام فلز دیگر نیز آشنا بوده اند؟ یکی دیگر از دستاوردهای صنعت فلزکاری ساکنان فلات

ایران، ساخت اشیا و ابزارهای مفرغی از طریق آمیختن مس با قلع بود. مفرغ های لرستان بهترین نمونه از صنعت و هنر فلزکاری ایران بشمار میروند.

۱۴- یکی دیگر از مصنوعات بجز مس و مفرغ را که در فلات ایران شناخته شده بود، نام برده و در مورد آن

توضیح دهید؟ اشیا و ظروف سنگ صابونی، یکی دیگر از مصنوعات است که توسط مردم برخی از سکونت گاههای کهن بویژه جیرفت و تپه یحیی در استان کرمان، با مهارت و ظرافت تمام ساخته می شد.

۱۵- سیر تحولات خانه سازی در میان مردم ساکن فلات ایران چگونه بود؟ به نظر میرسد که ساکنان فلات ایران نیز

مانند مناطق دیگر جهان، در ابتدای یکجانشینی، سرپناه و کلبه هایی نه چندان مقاوم از سنگ و چوب و شاخ و برگ درختان و گیاهان می ساختند. آنان اندک اندک آموختند که با استفاده از گل و سنگ و سرانجام خشت، بناهای محکم تری بسازند. آنها سطح دیوارها را با کاهگل می پوشانیدند و گاه رنگ آمیزی میکردند و سقف خانه ها را معمولا با تیرهای چوبی می پوشانیدند.

۱۶- نخستین شهرها در فلات ایران، در حدود چند سال پیش ساخته شد؟ نام این شهرها را بنویسید؟ در حدود ۵

هزار سال پیش نخستین شهرها در فلات ایران بوجود آمد. شوش و چغامیش در خوزستان، شهداد و جیرفت در کرمان، شهر سوخته در سیستان و سیلک در کاشان از جمله این شهرها بودند.

۱۷- دوران تاریخی فلات ایران با کدام تمدن آغاز می شود؟ با تاریخ و تمدن ایلام.

۱۸- سرزمین اصلی ایلام شامل چه مناطقی می شد؟ شامل جلگه خوزستان. مناطق کوهستانی زاگرس جنوبی و میانی

بود.

۱۹- چرا فرمانروایان سومری و اکدی به سرزمین ایلام لشکرکشی می کردند؟ از آنجا که اقتصاد بین النهرین نیازمند

منابع طبیعی و معدنی فلات ایران بود، این فرمانروایان به ایلام حمله می کردند.

- ۲۰- نتیجه لشکرکشی های سومریان و اکدی ها به ایلام چه بود؟ این تاخت و تازها سرانجام سبب شد که حاکمان کوچک و مستقل ایلامی در حدود ۲۶۰۰ ق.م با یکدیگر متحد شوند و پادشاهی ایلام را تأسیس کنند.
- ۲۱- روابط حکومت و تمدن ایلام با همسایگان بین النهرینی خود چگونه بود؟ آنها همواره روابط تنگاتنگ سیاسی و فرهنگی و تجاری با سومریتن و اکدیان و بابلیان و آشوریان داشتند. بارها از طرف آنها مورد هجوم قرار گرفتند و ایلام ویران می شد ولی بار دیگر قدرت می گرفتند. ایلامیان نیز گاهگاهی به بین النهرین لشکر کشی می کردند.
- ۲۲- ارتباط ایلام با سایر همسایگانش چگونه بود؟ ایلام با دیگر مناطق فلات ایران و سرزمین های مجاور آن مانند آسیای صغیر و هند روابط تجاری داشت. تماس ها و ارتباط های تجاری و سیاسی موجب شکل گیری روابط فرهنگی میان این سرزمین ها شد و دین و فرهنگ . خط و زبان آنها را تحت تأثیر قرار داد.
- ۲۳- حکومت ایلام چگونه از بین رفت؟ حکومت ایلام سرانجام پس از قرن ها سلطنت، بر اثر یورش ویرانگر آشوریان در قرن هفتم ق.م دچار انحطاط و فروپاشی شد.
- ۲۴- پایتخت ایلامیان در جلگه خوزستان کدام شهر بود؟ شوش
- ۲۵- پیشینه شهر باستانی شوش را بیان کنید؟ این شهر یکی از کهن ترین شهرها و مراکز تمدنی جهان بشمار می رود. در دوران حکومت ایلامی ها به اوج شکوفایی اقتصادی رسید و پیشه ها و صنایع مختلفی مانند سفالگری و فلزکاری و بافندگی در آن شهر رونق یافتند. شهر بزرگ و آباد شوش که در نتیجه یورش آشور بانیپال با خاک یکسان شده بود، در دوره هخامنشیان دوباره عظمت دیرین خود را بازیافت.
- ۲۶- پایتخت ایلامیان در استان فارس کنونی چه نام داشت؟ شهر انشان یا انزان
- ۲۷- نام شهری در ایلام باستانی که حدود خرم آباد کنونی بوده است؟ سیمش (سیماش)
- ۲۸- پیشرفت معماری در تمدن ایلام را توضیح دهید؟ در دوره ایلام، معماری پیشرفت چشمگیری کرد و استفاده از آجر در ساختن بناها رایج شد.
- ۲۹- معبد چغازنبیل را از نظر معماری توصیف کنید؟ معبد چغازنبیل در نزدیکی شوش، شاهکار معماری آن دوره به شمار می رود. این معبد با استفاده از خشت خام در چند طبقه بنا شده است و روکشی از آجر نوشته ها و آجرهای لعاب دار دارد.
- ۳۰- خداپرستی ایلامیان باستان چگونه بود؟ آنان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند و از آنان برای پیشرفت در کار خود کمک می خواستند. به عقیده مردمان ایلام قدیم، خدایان دارای نیرویی مورا طبیعی بودند که آنان را بر انجام هرکاری قادر و توانا می ساخت.
- ۳۱- از جمله محبوب ترین خدایان ایلامی به معنی بود. اینشوشیناک - خدای شهر شوش
- ۳۲- اعتقاد ایلامیان به خدایان زن را توضیح دهید؟ الهه های مادر نزد ایلامیان بسیار مقدس بودند و مقام رفیعی در سلسله مراتب خدایان ایلامی داشتند. ایلامیان این الهه ها را به عنوان مادر خدایان می پرستیدند و برای آنان معابدی ساخته بودند.

۳۳- پیکره های الهه های ایلامی در چه مناطقی کشف شد و وجود آنها نشانه چه اعتقادی است؟ در کاوش های باستان شناسی شوش و دیگر مراکز تمدنی ایران پیکره های گلی فراوانی که به الهه معروفند کشف شده که دلالت بر احترام و تقدس آنها نزد مردم دارد و این تقدس و احترام در ایران فراگیر بوده است.

۳۴- در ایلام..... آداب و تشریفات دینی را زیر نظر به جا می آوردند. کاهنان - کاهن بزرگ

۳۵- نقش زنان در تمدن ایلام و نیز تمدنهای باستانی فلات ایران را بیان کنید؟ یکی از ویژگی های مهم تمدن ایلامی و در واقع تمدن کهن ایرانی، مقام و منزلت والایی است که زنان داشته اند. بطور کلی در جوامع باستانی فلات ایران، زنان موقعیت اجتماعی ممتازی داشتند و دارای قدرت و نفوذ فراوان بودند. زنان در عمده ترین کارهای جامعه دارای نقش اساسی و تعیین کننده بودند. نقوش و پیکره های برجای مانده از دوره ایلامی نشان می دهد که زنان در امور اجتماعی و اقتصادی و مراسم رسمی سیاسی و دینی حضور چشمگیری داشته اند.

پرسش های نمونه درس هشتم

۱- موقعیت جغرافیایی فلات ایران از چه جهاتی بر وضعیت تاریخ و تمدن در ایران تأثیرگذار بوده است؟
ایران به واسطه موقعیت جغرافیایی خاص خود در جنوب غربی آسیا، پل ارتباطی میان شرق و غرب جهان باستان محسوب می شد. در عصر باستان مهم ترین راههای زمینی و دریایی که تمدن ها و کشورهای بزرگ را به یکدیگر متصل می کردند از ایران می گذشتند و خلیج فارس و دریای مکران نقش مهمی در برقراری ارتباط تجاری، سیاسی، نظامی و فرهنگی میان سرزمین های دور و نزدیک جهان آنروز داشتند. چنین موقعیت جغرافیایی، ایران را به کانون مبادلات فرهنگی، هنری و اقتصادی در جهان باستان تبدیل کرده و موجب شده بود که ایرانیان نقش فعال و مؤثری در انتشار و گسترش فرهنگ و تمدن به عهده گیرند. از سوی دیگر کشور ما بخاطر موقعیت جغرافیایی خود پیاپی در معرض مهاجرت ها و هجوم اقوام مختلف و حمله های نظامی حکومت های خارجی قرار داشت. این مهاجرت ها و هجوم ها تأثیر فوق العاده ای بر جنبه های گوناگون زندگی سیاسی، اجتماعی، فکری، فرهنگی و اقتصادی ایرانیان در طول تاریخ گذاشته است.

۲- مهم ترین دستاوردهای ساکنان فلات ایران در دوران پیش از تاریخ در زمینه های سفالگری و فلزکاری چه بوده است؟
مردم ایران از حدود ۸ هزار سال پیش در ساختن ظروف و ابزارهای سفالی پیشرفت کردند، اما با اختراع چرخ سفال در ۶ هزار سال پیش، دگرگونی بزرگی در ساخت ظروف سفالی بوجود آمد. ظروف سفالی ساده و نقش دار متنوعی از سکونت گاههای باستانی ایران بدست آمده است. بقایای کوره های ذوب و قالب گیری مس نشان می دهد که مردم ایران از حدود ۸ هزار سال پیش با چکش کاری بر روی رگه های طبیعی مس، برخی ابزارها بویژه زیورآلات مسی می ساختند. این کوره ها ی ذوب در برخی از سکونتگاههای کهن مانند شهداد، تل ابلیس و تپه یحیی در استان کرمان و تپه زاغه در قزوین یافت شده است. یکی دیگر از دستاوردهای صنعت فلزکاری ساکنان فلات ایران، ساخت اشیا و ابزارهای مفرغی از طریق آمیختن مس با قلع بود. مفرغ های لرستان بهترین نمونه از صنعت و هنر فلزکاری ایران بشمار میروند.

- ۳- بقایای کوره های ذوب و قالب گیری فلز مس نشانگر چیست؟ بیانگر آنست که در حدود ۵ تا ۷ هزار سال پیش، ساکنان این سکونت گاهها به فنون ذوب و قالب گیری مس دست یافته بودند.
- ۴- ایرانیان بجز مس، با کدام فلز دیگر نیز آشنا بوده اند؟ یکی دیگر از دستاوردهای صنعت فلزکاری ساکنان فلاتن ایران، ساخت اشیا و ابزارهای مفرغی از طریق آمیختن مس با قلع بود. مفرغ های لرستان بهترین نمونه از صنعت و هنر فلزکاری ایران بشمار میروند.
- ۵- چرا نواحی غربی و جنوب غربی فلات ایران زودتر از دیگر نواحی، وارد دوره تاریخی شدند؟ زیرا از یکطرف به دلیل آب و هوای مناسب و زمین های حاصلخیز، کشاورزی و دامداری زودتر شکل گرفت و در نتیجه یکجانشینی بوجود آمد و از سوی دیگر همجواری این مناطق با تمدنهای بین النهرین در شکل گیری این دوران نقش داشت.
- ۶- چگونگی تأسیس حکومت ایلام را توضیح دهید؟ از آنجا که اقتصاد بین النهرین نیازمند منابع طبیعی و معدنی فلات ایران بود، این فرمانروایان به ایلام حمله می کردند. این تاخت و تازها سرانجام سبب شد که حاکمان کوچک و مستقل ایلامی در حدود ۲۶۰۰ق.م با یکدیگر متحد شوند و پادشاهی ایلام را تأسیس کنند.
- ۷- وضعیت دین و اعتقادات ایلامیان را شرح دهید؟ آنان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند و از آنان برای پیشرفت در کار خود کمک می خواستند. به عقیده مردمان ایلام قدیم، خدایان دارای نیرویی موراا طبیعی بودند که آنان را بر انجام هرکاری قادر و توانا می ساخت. از جمله محبوب ترین خدایان ایلامی اینشوشیناک به معنی خدای شهر شوش بود. الهه های مادر نزد ایلامیان بسیار مقدس بودند و مقام رفیعی در سلسله مراتب خدایان ایلامی داشتند. ایلامیان این الهه ها را به عنوان مادر خدایان می پرستیدند و برای آنان معابدی ساخته بودند.